
Oltar stohastičkih bogova

Adrijan Rogoz

Prevod: Snežana Lukić-Pavlović

Autorska prava © 1972

1977

Sve je počelo jednim zaboravom. Homer očigledno nije znao da mirne vode Lete i dalje izvire na našem svetu. A kako svaka posledica ima uzrok - a ovaj posledicu - nije isključeno da se zaborav javio istovremeno kad i klica života, kao negacija života: smrt.

Homer Hiden je snuždeno sedeo u kabini bolida u kojem je trebalo da pređe čitavu državu Alabamu, od Mobila — luke na jugu — do Hantsvila¹ mesta na granici države Tenesi.

Homerov pogled bio je prikovan na pokazivač brzine koji je nervozno oscilirao oko brojke od 950km/h, ali su se njegove misli kretale u drugom smeru, ka njegovom prošlom životu, jadnom i bednom, i ka budućem, još bednijem, koji ga je čekao tamo, u Haundsvilu¹ kako je ironično prekrstio grad prema kojem je jurio punom brzinom. I mada su mu misli bile sumorne, nije ni slutio da ga četiri minuta kasnije očekuje veliki potres. Odista, kako bi njegov slabašni ljudski duh, koji je tako malo znao o vlastitoj prirodi, mogao da posumnja u veštinu s kojom ga je sićušni elektronski mozak bolida, na jastucima od vazduha, vodio po superautoputu majstorski napravljenom od slivenih smola? Zašto je morao da ode iz Mobila, da okrene leđa prošlosti, da se posvađa sa Barbarom? Vrtoglava brzina života ... Homer je bio zabezeknut; tek tada je shvatio da njegov auto leti brzinom od 970km/čas, a izgledalo je kao da se ne miče. To je varka koju stvara brzina (neki kažu, njen »paradoks«): ma kako bila velika, čovek se odmah navikne i više je ne oseća. Zato je stalno povećava; a to je upravo uništilo njegov život: stalno, ludo ubrzavanje.

Homer pogleda na časovnik. Trebalo mu je još prilično vremena da stigne tamo kuda je pošao — pomislio je — dovoljno da prestigne vreme. Nije ni slutio da mu je ostalo još svega tri minuta. »Progres«, promrmlja on, kao da izgovara psovku. Barbara je takođe govorila o progresu, mada je nju interesovao samo standard ... Još jedna iluzija, a postanete je svesni tek kad počne da vas muči i da vas uništava. Rasejano je pritisnuo dugme za vidljivost. Pred njim se ukazala uzbudljiva panorama nasipa po kojem su jurile hiljade aeroglisera, ali u tom trenutku je prema svemu tome bio hladan, osećao je čak i gađenje. Uostalom, u uputstvu o vožnji na ultrabrzim trakama preporučivalo se da oni koji imaju slabe nerve ne posmatraju prolazak bolida. Na levoj strani nazirale su se desetine koridora za različite brzine, — raznobojne mrlje koje su ostajale pozadi što su se više kretale u spoljašnjem pravcu. Na desnoj strani dizala se strma obala koja se nadosila nad hučne vode reke Tombigbi. Ispred Homera i iza njega videla su se, kao da podrhtavaju u mestu, vozila koja su se kretala istom brzinom. Ponekad su se aerogliseri približavali na nekoliko decimetara, ali nisu mogli da se dodirnu. U stvari, njihovi motori stvarali su vazdušne jastučice, ne samo u karoseriji, već i ispred vozila i iza njega. Postojala je, uostalom, neka vrsta telepatije među elektronskim mozgovima ugrađenim u kola koja su se kretala po nasipu: međusobna veza koja je bila kadra da uzajamno reguliše brzine. U slučaju nesreće obično je dolazilo do izbacivanja uvis. Homer se užasn timer pri pomisli na haos koji bi mogao da izazove jedan jedini sudar.

Do kobnog trenutka bilo je ostalo još 1'5" i, snažno, onako kako strašna budućnost može da utiče na naš duh, njegova svest poče da tone u košmar. Odjednom je shvatio da je njegov raskid sa Barbarom neumitan i gotovo u istom času, upravo zato što se oslobodio uticaja onoga što je do juče bilo nužno, on ponovo oseti kako ga obuzima duboka i istinska ljubav. Oči — zelene, kosa — kestenjasta ... 43", 42" ... potiljak, usne — lako nakarminisane, sa maljicama ... 38", 37" ... grudi, ramena, kolena — čedni kao sve stvari otrgnute od trajanja ... 29", 28" ... i ponovo njena kosa koja pada kao slap; ne, skupljena u punđu — ali ipak pada kao slap ... usta koja pitaju nešto što se ne čuje — 23", 22" i opet oči, sve krupnije, sve dublje ... celo njeno lice, s raznim izrazima kao da učestvuje u nekoj igri, a istovremeno ozbiljno, kao pri obredu ... 17", 16" ... kao da je on nju već video s onu stranu neke crne, nepremostive

¹ Igra reči: Huntsville (Hantsvil) — lovački grad; Houndsville — Haundsvil) — pasji grad.

vode ... 9", 8" ... Barbara, vrati se! — zaurlao je, mada je on odlazio ... 5", 4" ... Ali, već je bio ništavilo i samo je užasna inercija želje, kao u nekom transu, pokrenula njegovu ruku ... 3" ... i šaku ... 2" ... i prst koji je, želeći da pritisne dugme »povratak« ... 1",5 ... pao na dugme »ubrzanje« ... 1" ... i u magnovenju, shvativši grešku, apsurdno pritisnuo komandu — prekid ... »nula«!

U to vreme, na vozilu koje se kreće punom brzinom, ručne komande su se veoma retko koristile, kao što se retko povlačila alarmna ručica u nekadašnjim vozovima. Mogla se tražiti promena koridora ili lansiranje; oba manevra izvodila su se vertikalnim izbacivanjem bolida. Međutim, u svakom slučaju, naredbe nisu smele da budu ni nejasne ni protivrečne. Na većini puteva putnik nije mogao da interveniše; putovanje je bilo programirano na samom početku, a u slučaju više sile ostala vozila istiskivala su oštećena kola s puta. Ali, pošto su mnogobrojni tehnokrati imali palate u zaleđu Meksičkog zaliva, veliki drum kojim se vozio Homer bio je put za povlašćene. Zato je sistem autoputa, kad je dobio nelogičan nalog, u prvi mah pokušao da ispuni želju vozača. Uskoro je, međutim, stigla druga naredba, potpuno besmislena.

U nekoliko delića sekunda, duž stotina kilometara autoputa, elektronski mozgovi davali su sumanute signale, kao da su pokušavali da shvate besmislene manevre, da im se suprotstave, da ublaže njihove posledice, da lokalizuju katastrofu ... Komandne table slale su znake za uzbunu: najviše su bili iznenađeni putnici koji su se nalazili na kraju džinovske kolone, jer je kod njih odjednom postalo tesno. Posle prijema naredbe, ordinatori na prvim bolidima povećali su brzinu. Jedan za drugim, automobili su leteli kao da ih nosi vetar. Nekoliko pilota reaktoptera, koji su leteli iznad povorke, bili su zaprepašćeni kad su sve to videli. Ali, gotovo istovremeno, došlo je Homerovo »stop«. Pošto su naređenja prevršila svaku meru i pošto je najzad shvatio da u njima nema nikakve logike, sistem megaputa doneo je odluku da Homerov auto treba da odleti u vazduh.

Evo kako se to dogodilo: Homerova kabina izbačena je uvis, a ostatak vozila pretvorio se u prah.

Bio je to početak onog lančanog niza događaja koji je doprineo da Homer postane »slavan slučaj«.

Po pravilu (reč je, naravno, o relativnoj važnosti pravila, jer se radi o nesrećnom slučaju) trebalo je da se Homerova kabina, posle izbacivanja uvis, pretvori u malu letelicu koja bi mogla da prevali nekoliko kilometara. Ali, stvari su išle drugačijim tokom. Izloženi strahovitom pritisku, bolidi koji su išli iza Homera takođe su eksplodirali. Oni koji su se kretali po drugim trakama, imali su utisak da je prekoračeni koridor maksimalne brzine odjednom eksplodirao i da izbacuje u vazduh bezbroj koleoptera. Uostalom, svi su aterirali izvan megaputa, živi i zdravi. Jedino se Homerova kabina sudarila sa kabinom koja je iskočila posle nje. Sudar je bio žestok. Barbarine oči iskočiše iz očnih duplji, a zatim utonuše u tamu. Mozak koji ju je prizivao, snažno oseti da ga ona odbija. U sudaru dva aparata oštećena je samo Homerova kapsula: na njegovu nesreću (ali i nesreća je relativan pojam) jedno krilo je naprslo. Kapsula je sletela pravo na prednji deo jednog bolida koji se kretao koridorom maksimalne brzine i koji se od udarca takođe pretvorio u leteću kabinu. Kao pločica kada je poduhvati štap za golf, inertna Homerova kugla ponovo je lansirana u vazduh. Ona je preletela preko strme obale i vinula se ka reci iznad koje je prijatno zujao džinovski helikopter. Nije prošao ni minut od početka tog izluđujućeg spektakla, a do ordinatora autožira već je stiglo upozorenje. Njegove televizijske kamere odmah se usmeriše prema spoljašnjoj ivici megaputa, kako bi za nekoliko televizijskih kanala snimile trenutak u kojem se Homerova kapsula pojavila na ekranu.

Na njegovu sreću (a i sreća je relativna) Homer je bio još u nesvesti kad je ogromna elisa helikoptera prepolovila njegovu kuglu kao jabuku.

Milioni televizijskih gledalaca posmatrali su sa zaprepašćenjem kako čovek ispada iz kapsule, kao puž iz ljuštore.

Dok je ogromno krilo elise prodiralo u strano telo, jedna metalna teleskopska kuka, na čijem se kraju nalazila mreža od plastične materije, odvojila se i poduhvatila Homera. Ali, slučaj je nadigrao tehničko savršenstvo. Dok je kabina padala, jedna njena polutka pocepala je mrežu i, pošto je brzina bila velika, čovek je proleteo kroz veliki otvor a od šoka mu se povratila svest. Uskoro se ponovo onesvestio!

To buđenje, u času dok je leteo pravo na metu koja je — bezoblična i vrela — jurila prema njemu, bilo je pravi košmar. Mnoštvo aparata, čija je moć ovoga puta bila usmerena da se izbegne susret sa jadnim ljudskim telom, letelo je oko njega. U tim grotesknim i zastrašujućim vazдушnim kovitlacima Homer

ugleda — ili mu se učinilo da vidi, jer se, nekoliko sekundi posle osvešćivanja, njegov razum još kretao po praznom — kako se nebo vrtoglavo spaja sa zemljom, a dole, duboko, videla se zapenjena voda koja ga je neumoljivo privlačila.

Pošto nije umeo da pliva, Homer je bio toliko priseban da pre nego što padne u talase navuče na glavu kragnu od kaputa, kao kapuljaču, i da od manžetni napravi rukavice. Znao je da će ga to spasti da se ne udavi. Odista, čim je dodirnuo vodu, njegovo telo prekrilo se omotom koji ga je istovremeno štiti i upumpavao mu kiseonik.

Silina pada u talase bila je, međutim, takva da je nesrećnik ponovo klonuo. Možda je tu u dubinama na nešto naleteo (to nikada nećemo pouzdano saznati) ali, bilo kako bilo, njegov tanki zaštitni omot pocepao se dok je on bio još upola omamljen.

A tada se opet umešao neverovatan slučaj, jedan od onih koji su ga proslavili: pao je pored fabrike koja se nalazila na dnu reke. Matica ga je dovela iznad vira radioaktivnog blata koje se izlilo na rečnu obalu.

Kad se osvestio, video je da leži na peščanoj padini; nešto kao zub od betona zadržavalo je njegovo telo da se ne otkotrlja u udubljenje koje je jedan rečni rukavac ispunio crnim, zelenkasto-ljubičastim muljem.

Homer se odvuкао do strme obale. Daleko, na levoj strani reke Tombigbi, uzbudljivo su svetlucali neprekidni nizovi bolida. Na drugoj strani, sunce je veličanstveno zalazilo iznad tih izvrnutih duga.

Mada ga ništa nije bolelo, osećao se usamljenim i slomljenim. Bio je gotovo ravnodušan prema lepotama koje je posmatrao zamagljenim očima. Nastavio je da hoda posrćući, pridržavajući se za šupljikavu mermernu ogradu. činilo mu se da mu u mozgu treperi jedno malo sunce koje zatim nestaje u arterijama. Nije sebi postavljao nikakva pitanja. Išao je dalje s nekom besmislenom upornošću, mucajući reči koje su samo za njega imale smisla.

Bio je na izmaku snage kad je stigao pred Stohastičku ložu. Ušao je unutra kao u sklonište. Potpuno je zaboravio da je ranije sa sarkazmom govorio o bogovima tih kibernetičko-statičkih oltara. Nekoliko godina ranije, mladi zanesenjaci izumeli su neku vrstu robota sudbine, koji su imali izvanredno pamćenje i đavolski složen način delovanja. Postavili su ih u sve gradove na kontinentu.

Homer se pridržavao za zidove. Dočekala ga je prijatna svežina. Taj čisti vazduh (klimatizovan) mirisao je na sneg, ozon i prolećno cveće. Barbara se približavala smešeći se. Još je bila rumena posle partije tenisa koju je upravo odigrala.

Prijatna elektronska muzika potisnula je njenu sliku. Zatim se čuo neobičan zvuk uključenog ordinatora, a jedan metalni glas je rekao:

- Hajde, priđi!

Na »oltaru« se upalila cirkonijumska svetlost. Homer se hramajući uputi ka njoj. U dnu su se videla tri prozora s vlažnim zelenim staklima, išaranim jednačinama koje su delovale elegantno, kao arabeske na persijskim tepisima. Ispod svakog prozorskog luka nalazio se veliki kristalni paralelopiped sa sekstilionima moletronskih ćelija. Dva oka, dva uha, dve nozdrve i usta davale su tim stohastičkim božanstvima neobičan, antropomorfni izgled. Podsećala su na tri simpatična i groteskna čudovišta. Homer ih je posmatrao sa praznovernim strahom životinje uhvaćene u zamku.

- Nasloni se na polugu koja ti je najbliža - obrati mu se blagonaklono srednji paralelopiped na čijem je postolju stajala pločica sa natpisom od fosforescentnih slova: BOG NIŠTAVILA.

- Ispričaj nam sve što ti se dogodilo - reče desni paralelopiped (BOG KONCENTRACIJE).

Homer pusti nekoliko grlenih zvukova; podsećali su na jecaj ili prigušeni krik.

- Dobro! - reče bog. Na osnovu pabiraka tvojih sećanja i obaveštenja dobijenih pre nego što si stigao, sastavio sam gotovo celu tvoju priču. Klimni glavom ako me razumeš ...

čovjek poslušaj, ali mu je pogled bio unezveren.

- Jedinstven slučaj - progovorio je oduševljenim zviždukom levi paralelopiped (BOG BRZINE). - Predlažem da se ono što je ostalo od njegovog duha umnoži, prevede i izrazi ljudskim glasom.

Crveni piezo-odašiljač, koji se nalazio iza Homera, zadahta:

- šta se ovo dešava? šta hoćete od mene?

- Izvrsno! - odgovori smejući se bog koncentracije. - Dobićeš odgovor na sva pitanja, čak i na ona koja nećeš umeti da postaviš.

- Ništa mi ne tražimo od tebe, bolje rečeno, više ništa - blago reče bog ništavila. - Samim svojim dolaskom snabdeo si nas onim što je najdragocenije na ovoj planeti. Reč je o apsurdnoj neverovatnosti koja je postala stvarnost. Evo, ponovićemo kratko:

- Među hiljadama kubnih parseka, Zemlja predstavlja retku pojavu - nastavljala je da govori desna misleća kutija. - Njene izuzetne solarne mogućnosti susreću se u 10⁻⁵ slučajeva u jednoj galaksiji. Međutim, planeti nastanjenoj razumnim bićima potrebni su i drugi uslovi: odgovarajuća udaljenost od zvezde, magnetno polje koje zadržava štetnu radijaciju, džinovski tečni omotač u kojem se začinje život, povoljna atmosfera i mnogo drugih uslova koji stepen neverovatnosti podižu na 10⁻¹⁰ ...

— Glu-post... glu-post... glupost, ponavljao je unutrašnji Homerov glas, amplificiran kao izbezumljeno zvono koje zvoni na uzbunu oglašavajući požar u selu.

- U stvari, imaš pravo - javilo se centralno božanstvo, ozbiljnim i škripavim glasom. - Bio je potreban upravo taj izuzetni sticaj okolnosti da biste se vi, crvići, pojavili na Zemlji. Tek posle džinovskih reptila mogla je da se javi vrsta sićušnih sisara. Nekoliko hiljada puta počinjala su nova vremena pre nego što ste uspeali da prekrijete Zemlju milijardama svojih tela, na čijem se vrhu nalazi glava veličine čiode koja pomalo i misli.

- Zašto sam ja ovde? šta hoćete od mene? — smešno je jadikovao Homerov glas. Imao se utisak da mu se duh odvojio od tela.

- Stigao si do nas zahvaljujući zakonu verovatnoće koji se približava nuli — zujao je srednji bog s oltara, pomirljivim tonom u kome je bilo i divljenja. - Predstavljajš sasvim izuzetan slučaj!

- U savremenom drumskom saobraćaju do sudara dva bolida može da dođe jednom u deset godina — ljubazno je objašnjavao bog brzine. - Sudar jednog bolida s druga dva, u intervalu od nekoliko sekundi, moguć je jednom u sto godina. Po zakonu verovatnoće, potonji sudar istog vozila s letelicom javlja se jednom u hiljadu godina, a to što je tvoju kapsulu probila elisa helikoptera predstavlja pravo čudo koje se dešava jednom u deset hiljada godina. činjenica da si iz svega toga izvukao živu glavu povećava brojku na sto hiljada godina, a zahvaljujući okolnosti u kojoj je polutka tvoje kabine procepila mrežu za spasavanje cifra se povećava na milion godina. Dalje, slučaj je hteo da ne pogineš, i to je već deset miliona godina, a osveščivanje u toku pada donosi sto miliona godina. Kad si uspeo da navučesh zaštitni omot povećao si verovatnoću na milijardu godina. Imao si sreću da padneš u vodu, a ne na zemlju, i to je deset milijardi godina.

- Tako si dostigao vek jednog sunčevog sistema - komentarisao je bog koncentracije.

- Imao si sreću da te struja dovuče na dno reke ... to je već sto milijardi ...

- Vek trajanja jedne galaksije!

- Stigao si živ do nas, a to je moguće jednom u hiljadu milijardi godina.

- A sve je to samo dah kosmosa! - zaključio je bog ništavila.

Homer se u početku nekako i oslanjao na polugu ispred oltara, a sada je visio kao marioneta opuštenih ruku i groteskno raširenih nogu. Metalna šipka pridržavala ga je ispod pazuha.

- Da li ste vi Barbara Hamilton?

- Da - odgovorio je začuđeni ženski glas. - Ali, kako znate?

To je amplifikator reprodukovao »zvučnu putanju« Homerovog sećanja.

- Adrien Gord mi je pričala o vama i upravo sam vas tako zamišljao ...

- Neverovatno!

- Potpuno odgovarate predstavi koju sam o vama stvorio.

- Veoma ste ljubazni.

- Zar to nije znak da vas je sudbina meni poslala?

- Zaista! - odgovori dubok i malo uznemiren Barbarin glas.

Pred zamućenim i zakrvavljenim Homerovim očima stakla su se pretvarala u svetlosti udaljene metropole, a tri oltara u neprekidni i veseli karusel.

- Analiza u delta talasima! - zapovedio je bog koncentracije.

Dve metalne ruke, precizne i ravnodušne, spustile su se ko zna odakle i zgrabile ispod pazuha taj ljudski dronjak, izgubljen u kosmoparku svoje mladosti.

- Kad bi ovaj trenutak prolaznosti mogao da se zadrži zauvek! Kao serafinski jecaj violine ... Kao neobična blagost testere koja izaziva snažne osećaje po čitavom mom telu ...

- Zivećeš još samo pet sekundi - službenim tonom, kao kada se komanduje lansiranjem u kosmos, objavio je bog brzine dok su se detektorski zraci, raznobojni i nevidljivi, požudno ukrštali preko Homerovog tela.

»Glas« koji je reprodukovao unutrašnji govor čoveka što su ga metalne ruke razapele na krst nije u sebi imao ničeg ljudskog; bio je kao magnetofonska traka koja se okreće velikom brzinom. Ta traka je predstavljala čitav jedan život. Da se okretala sporije, verovatno bi trajala onoliko koliko traje jedan život.

- Homere Hidenu, — zašišta bog ništavila — ti si biće koje se pojavljuje samo jednom u kosmosu. Stoga uživaj u svojoj jedinstvenosti!

- Amplifikatori integratori! - čula se komanda boga brzine.

- Vidno polje postalo je bezgranično, a čitav nebeski svod za Homera pretvorio se u Barbarin osmeh.

Posle toga čovek je počeo da se trese, a stisak osetljivih metalnih ruku popusti, kao da su se uplašile. Homer se srušio pred stohastičke oltare, a mlaz krvi potekao mu je iz usta.

- Kako je čudno što i smrtnici najređe vrste mogu za nešto da se vežu! - uzviknu bog koncentracije.

- Inače, slučaj je bio sjajan!

Snopovi svetlosti koji su do tada opipavali Homerovo telo povukoše se kao da se gade.

- Već sam ti rekao da si zaražen ništavnim osećanjem lepote - izgovori ravnodušno bog ništavila.